

VESTNORSKE PLANTEFOSSILER

Enkelte området i Sogn og Fjordane fylke stikker seg markert ut fra landskapet forøvrig ved sin usedvanlige goldhet. Jordsmonn og vegetasjon er meget sparsomt utbredt, og fjellet står som regel nakent og øde i dagen. Slike områder finner vi i Solund, Bulandet samt den sørlige halvdel av Værlandet, i den østlige del av fjellheimen mellom Førdefjord og Dalsfjord, Håsteinen øst for Høydalsfjord og de svære fjellområdene mellom Hyenfjorden, Nordalsfjorden og Hornelen. Berggrunnen innen disse områdene består av konglomerat og sandstein som er dannet av gammel ur, grus og sand som i tidens løp er blitt herdet til fast fjell. Disse bergartene er harde og meget motstandsdyktige mot forvitring.

Feltene med konglomerat og sandstein vakte tidlig geologenes interesse, og i årene mellom 1860 og 1880 ble de besøkt av en rekke kjente forskere. Det er imidlertid professor Carl-Fredrik Kolderups navn som i første rekke er knyttet til utforskningen av disse områdene, og tidlig i dette århundre gjorde han og hans assistenter en rekke funn av plantefossiler. Særlig rike funn ble gjort oppe under Gjeernalundbreen vest for Hyenfjorden og på Lamholmen sør for Værlandet. Men også i fjellene mellom Førdefjord og Dalsfjord gjorde de flere funn. Ettersom forsteininger av planter er meget sjeldne her i landet, vakte naturlig nok funnene stor interesse.

Forsteiningene opptrer i meget finkornete grønne eller grågrønne sandsteiner. En del av plantefossilene er godt oppbevart og viser seg å tilhøre en gruppe primitive planter som kalles Psilophyton. Disse er for lengst utdødde og levde for 350 - 400 millioner år siden i den geologiske periode som kalles devon. De hører med blandt de eldste landplanter vi kjenner til. Plantene som kunne bli opp til en meter høye, manglet blader. Stenglene var ofte gaffelgrenet og forsynt med torneer. De ytterste grenspissene var opprullet som på unge bregneblad. Funnet av disse planteforsteiningene slo med sikkerhet fast at sedimentene som de opptrer i er av mellomdevonsk alder.

I sandsteinene finner vi bevart en rekke forskjellige primære strukturer som forteller oss en hel del om de forhold som plantene levet under i devontiden. Landskapet var temmelig kupert med høye fjellområder og øst-vest strykende bratte daler med store, grunne innsjøer. Vegetasjonen var meget sparsom. Devontiden var karakterisert ved sterke klimavariasjoner, og det vekslet hyppig mellom perioder med tørt og varmt klima - omtrent som forholdene er i våre dagers ørkenområder - og perioder med mildt og fuktig klima, med tildels sterk nedbør. I de nedbørrike perioder rant store skittengrånne elver strøende ned dalsidene, flommet over sine bredder og søpte med seg sand, grus, planter og plantedealer på sin vei ned mot de store innsjøene i dalbunnen. I innsjøene ble materialet som elvene førte med seg avsatt, og plantene ble etterhvert begravd i sand og slam.

Gjennom lange tidsrom ble store mengder materiale avsatt, og i tidens løp ble avsetningene herdet til fast fjell. På denne måten ble plantene bevart for ettertiden.

Finn J. Skjerlie

Plantefossil fra
Devontiden. Hyen.



Særtrykk av Bergens Tidende 23.11.74. Hentet fra "Godbiter fra Samlingene" nr. 44, 1975, utgitt av Universitetet i Bergen.

GULLSMED F.I. EEG

(inneh. Arne H. Eeg)
"Stengruben", Dronningensgt. 27
Oslo 1
Tlf.: 41 74 74

FORUTEN VÅNLIG GULLSMEDFORRETNING, ER VÅR
SPESIALITET DIAMANTER OG ANDRE SLEPNE STENER

VI FØRER OGSÅ SJELDNE SLEPNE STENER

ASSORTERT UTVALG I STENKJEDER. DYRERE MINERALER

VI LAGER RINGER M.M. PLASTESKER FOR MINERALER

EGEN STENAVDELING